

Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της υγείας

Κωνσταντίνος Σταματόπουλος
Φοιτητής Ιατρικής Σχολής Α.Π.Θ.

Στο άρθρο αυτό επιχειρούμε μια σύντομη προσέγγιση στο καίριο θέμα της ευρωπαϊκής στρατηγικής στον τομέα της υγείας. Αφενός η ενοποίηση των ευρωπαϊκών κρατών επιβάλλει μια ενιαία στάση και στρατηγική στα θέματα της υγείας, αφετέρου παγκόσμιες απειλές, όπως οι μεταδοτικές νόσοι, χρήζουν κοινής συντονισμένης αντιμετώπισης. Τέλος η αλληλεπίδραση υγείας και οικονομίας, όπως αυτή διαφαίνεται στις πιέσεις των συστημάτων υγείας στα ευρωπαϊκά τουλάχιστον κράτη, καταδεικνύει την ανάγκη οικονομικού σχεδιασμού και στήριξης των συστημάτων υγείας των κρατών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Παρά το γεγονός ότι από το 1970 το προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση αυξήθηκε κατά 5 έτη, υπάρχουν σημαντικά προβλήματα που χρήζουν αντιμετώπισης: ένας στους πέντε πολίτες πεθαίνει πρόωρα από παράγοντες που θα μπορούσαν να αποφευχθούν, οι μεταδοτικές ασθένειες απειλούν τον πληθυσμό, υπάρχουν σοβαρές ανισότητες μεταξύ κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων όσον αφορά στην υγεία και τέλος παρατηρείται αξιοσημείωτη αύξηση των ασθενειών που σχετίζονται με την ηλικία, όπως π.χ. η νόσος Alzheimer. Οι δαπάνες του τομέα της υγείας παρουσιάζουν κατακόρυφη αύξηση στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη στις τελευταίες τρεις δεκαετίες, γεγονός που οφείλεται σε δημογραφικούς παράγοντες, στο κόστος της ιατρικής τεχνολογίας αλλά και στις υψηλές προσδοκίες των πολιτών, με αποτέλεσμα να υφίστανται πιέσεις τα συστήματα υγείας των κρατών μελών. Τέλος, φλέγον είναι το θέμα της διεύρυνσης και οι αλλαγές που θα επιφέρει στον τομέα της υγείας εξαιτίας της πιθανής μετακίνησης πληθυσμού αλλά και του σχετικά χαμηλού βιοτικού επιπέδου των προς ένταξη ανατολικών κρατών, λαμβάνοντας υπόψη τις ασθένειες που ενδημούν στα κράτη αυτά (π.χ. αφροδίσια νοσήματα)^{1,9}.

Παρόλο που τα θέματα υγείας περιέχονται

στις συνθήκες από τις αρχές της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, μόνο ύστερα από την επικύρωση της συνθήκης του Μάαστριχ κατόρθωσε η Κοινότητα να εφαρμόσει πραγματική στρατηγική στον τομέα της δημόσιας υγείας. Η στρατηγική αυτή στηρίζεται σε έναν άξονα τριών σημείων¹:

1. Βελτίωση της πληροφόρησης για την πρόωση της δημόσιας υγείας, αφενός σχετικά με τη γενική εξέλιξη της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού και των καθοριστικών παραγόντων για την υγεία, και αφετέρου σχετικά με τις αλλαγές που έγιναν στα συστήματα υγείας.

2. Ταχεία αντίδραση στις απειλές για την υγεία με μηχανισμούς παρακολούθησης και πρώιμης ανίχνευσης και ελέγχου.

3. Βελτίωση των καθοριστικών παραγόντων της υγείας μέσω της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και της πρόληψης των ασθενειών.

Συγκεκριμένα συντάχθηκε ένα πρόγραμμα δράσης το οποίο περιλαμβάνει ένα φάσμα επιμέρους τομέων²:

- πρόληψη και έλεγχο των μεταδοτικών ασθενειών με δίκτυο επιδημιολογικής παρακολούθησης και αντιμετώπισής τους,
- πρόληψη της τοξικομανίας,
- καταπολέμηση του καπνίσματος με επιβολή αυστηρότερων κανόνων όσον αφορά στην παρασκευή, την προώθηση και την πώληση προϊόντων καπνού,
- ποιότητα και ασφάλεια οργάνων και ουσιών ανθρώπινης προέλευσης,
- το αίμα και τα παράγωγά του: ορισμένα μέτρα μελετώνται και άλλα ευρίσκονται ήδη υπό προετοιμασία, όπως η δημιουργία ενός κοινοτικού δικτύου εποπτείας του αίματος,
- κτηνιατρική και φυτοϋγειονομική,
- το ευρωπαϊκό φόρουμ της υγείας: προβλέπεται να καθιερωθεί αυτός ο νέος μηχανισμός με σκοπό να επιτραπεί σε όλους τους παράγο-

ντες της δημόσιας υγείας να λαμβάνουν μέρος στην κατάρτιση της πολιτικής για την υγεία.

Οι ενέργειες που έχουν γίνει μέσα στο παραπάνω πλαίσιο περιλαμβάνουν ένα πρόγραμμα με προϋπολογισμό 312 εκ. ευρώ για την περίοδο 2003-2008 που βασίζεται στα παρακάτω σημεία³:

- τη δημιουργία συστήματος συλλογής, ανάλυσης και αξιολόγησης πληροφοριών με σκοπό την ενημέρωση του κοινού, των αρμόδιων αρχών και των επαγγελματιών στον τομέα της υγείας,
- τη δημιουργία Δικτύου Επιδημιολογικής Παρακολούθησης και Ελέγχου των Μεταδοτικών Ασθενειών,
- την ανάπτυξη και ενίσχυση της ικανότητας, της λειτουργίας και της διασύνδεσης των μηχανισμών παρακολούθησης, έγκαιρης προειδοποίησης και ταχείας αντίδρασης,
- ενέργειες και ειδικά μέσα μείωσης και εξάλειψης νοσηρών παραγόντων με κύριες προτεραιότητες τη μείωση του υψηλού αριθμού των πρόωρων θανάτων και των ασθενειών που προκαλούνται από σημαντικές νόσους, όπως ο καρκίνος, και αντιμετώπιση των διανοητικών νόσων,
- έμφαση σε βασικούς παράγοντες που συνδέονται με τον τρόπο ζωής, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση και το περιβάλλον, όπως π.χ. το κάπνισμα, η κατανάλωση αλκοόλ, η εξάρτηση από τοξικές ουσίες, η διατροφή και το στρες.

Εκτός του συγκεκριμένου προγράμματος αλλά με βάση τις ίδιες αρχές και στόχους γίνονται οι παρακάτω ενέργειες^{9,18,15,16,17,12,21,22}:

- δημιουργείται μηχανισμός εποπτείας για τον έλεγχο της ένταξης των απαιτήσεων της Επιτροπής και του Κοινοβουλίου σε θέματα υγείας στις κοινοτικές πολιτικές,
- προωθείται μια εκπαιδευτική διεργασία όπου στα σχολεία ενθαρρύνονται μορφές διδασκαλίας που προάγουν την υγεία και εξασφαλίζεται η κατάρτιση των διδασκόντων σε συναφείς τομείς,
- αναδιοργανώνεται το Γραφείο Τροφίμων και Κτηνοτροφικών Θεμάτων, με αναδιάρθρωση του προσωπικού, συγκρότηση διεπιστημονικών ομάδων που θα καλύπτουν όλες τις πτυχές του εν λόγω τομέα, δημιουργία ομάδων έκτακτης ανάγκης, εκπαιδευμένες στις επιδημιολογικές και ερευνητικές τεχνικές που θα

αντιδρούν άμεσα στις κρίσεις που αφορούν τα τρόφιμα, την υγεία των ζώων και τη φυτοπροστασία, καθώς και στις κρίσεις όσον αφορά τη δημόσια υγεία,

- καθιέρωση Ευρωπαϊκού Έτους Διατροφής,
- εργασίες της επιστημονικής επιτροπής ανθρώπινης διατροφής,
- ενέργειες ευαισθητοποίησης, όπως ενημερωτικά προγράμματα μέσω της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου και του τύπου, διαλέξεις και διανομή διδακτικού και εκλαϊκευμένου υλικού ή απονομή βραβείων και τέλος,
- θέσπιση Ευρωπαϊκού Υγειονομικού Δελτίου Επείγουσας Περίθαλψης· περιέχει τα απαραίτητα στοιχεία που πρέπει να μπορούν να εντοπισθούν σε επείγουσα περίπτωση τραυματισμού, αλλεργικού σοκ κ.λπ.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της υγείας έχει σαφείς στόχους προς την επίτευξη των οποίων κινείται με αποφασιστικά βήματα. Με σεβασμό στην αρχή της επικουρικότητας των κρατών μελών, επιχειρείται και σε σημαντικό βαθμό επιτυγχάνεται συντονισμός και στήριξη των προσπαθειών υπέρ της υγείας των πολιτών, ενώ μελετάται η κατεύθυνση της στρατηγικής σχετικά με την ιατρική επιστημονική έρευνα, καθώς αυτή προς το παρόν στο μεγαλύτερό της μέρος χρηματοδοτείται και ελέγχεται από ιδιωτικούς οργανισμούς. Τέλος, σε εξέλιξη βρίσκονται συζητήσεις σχετικά με τις κινήσεις που θα γίνουν ώστε η διεύρυνση να διεξαχθεί ομαλά και στον τομέα της υγείας. Σύμφωνα με τη δήλωση του David Byrne, Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για την υγεία και την προστασία των καταναλωτών: “Πρέπει να δημιουργήσουμε μια ‘Ευρώπη Υγείας’ ορατή και απτή στους πολίτες μας, που απαιτούν για την υγεία τους να βρίσκεται στην κορυφή των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων.”

Σημειώσεις

1. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) (15/4/1998) σχετικά με την ανάπτυξη της πολιτικής για τη δημόσια υγεία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα
2. Ανακοίνωση της ΕΕ (16/5/2000) προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον τομέα της υγείας.
3. Απόφαση 1786/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (23/9/2002) για την θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας (2003 - 2008) [Επίσημη Εφημερίδα L 271, 09.10.2002].
4. Ανακοίνωση της ΕΕ (20/9/2000) στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την ταχεία δράση με στόχο

μείζονες μεταδοτικές νόσους στο πλαίσιο της μείωσης της φτώχειας.

5. Ψήφισμα του Συμβουλίου (8/6/1999) σχετικά με την αποχή των μικροβίων στα αντιβιοτικά «Στρατηγική κατά της Μικροβιακής Απειλής».

6. Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των υπουργών Υγείας (3/12/1990) σχετικά με τις καρδιαγγειακές παθήσεις στην Κοινότητα.

7. Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών Υγείας των κρατών μελών (13/11/1992) σχετικά με τον έλεγχο και την παρακολούθηση των μεταδοτικών ασθενειών.

8. Ανακοίνωση της ΕΕ (20/6/2001) για μια κοινοτική στρατηγική κατά της μικροβιακής αποχής.

9. Ανακοίνωση της ΕΕ (2/2/2000) για την υγεία των καταναλωτών και την ασφάλεια των τροφίμων.

10. Ανακοίνωση της ΕΕ (2/2/2000) για την προσφυγή στην αρχή της προφύλαξης.

11. Απόφαση 96/646/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (29/3/1996) για την έγκριση σχεδίου δράσης όσον αφορά την καταπολέμηση του καρκίνου στο πλαίσιο της δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας (1996-2000) [Επίσημη Εφημερίδα L 95 της 16.04.1996].

12. Ψήφισμα του Συμβουλίου και των κυβερνητικών αντιπροσώπων των κρατών μελών (29/5/1986) για την καθιέρωση ευρωπαϊκού υγειονομικού δελτίου επείγουσας περίθαλψης.

13. Πράσινη βίβλος με θέμα τις γενικές αρχές της νομοθεσίας τροφίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

14. Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών Υγείας (11/11/1991) σχετικά με την υγεία και το περιβάλλον.

15. Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών Εκπαίδευσης (23/11/1988) σχετικά με την αγωγή υγείας στα σχολεία.

16. Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των Υπουργών Υγείας (13/11/1992) σχετικά με την αγωγή υγείας.

17. Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των Υπουργών Υγείας (27/11/1992) σχετικά με την αγωγή υγείας.

18. Συμπεράσματα του Συμβουλίου (8/6/1999) σχετικά με την ένταξη των απαιτήσεων προστασίας της υγείας στις πολιτικές της Κοινότητας.

19. Ψήφισμα του Συμβουλίου (18/11/1999) σχετικά με την προαγωγή της διανοητικής υγείας.

20. Απόφαση (ΕΚ) αριθ. 2119/98 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (24/9/1998) για τη δημιουργία δικτύου επιδημιολογικής παρακολούθησης και ελέγχου των μεταδοτικών ασθενειών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

21. Ψήφισμα του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών που συνήλθαν στα πλαίσια του Συμβουλίου (3/12/1990) σχετικά με κοινοτική δράση στον τομέα της διατροφής και της υγείας

22. Ψήφισμα του Συμβουλίου (14/12/1999) για την υγεία και τη διατροφή

23. Απόφαση 372/99/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (8/2/1999) όπου εγκρίνεται πρόγραμμα κοινωνικής δράσης σχετικά με την πρόληψη των τραυματισμών στο πλαίσιο της δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας

Βιβλιογραφία

Αποστολίδης Χ. Η Συμβολή της Ιατρικής στους Σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες. Εισήγηση σε Συνέδριο με θέμα «Ολυμπιακοί Αγώνες». 14-15/2/2004. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών Θεσσαλονίκης.

Βελέντζας Κ. Παραγωγικός πληθυσμός, εργατικό δυναμικό και ανεργία στην Ελλάδα. Βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών με θέμα «Πληθυσμός και ανάπτυξη στην Ελλάδα». 2003.

Δουλιανάκη Ε. Η Κουλτούρα του Ντόπινγκ. Εισήγηση σε Συνέδριο με θέμα «Ολυμπιακοί Αγώνες». 14-15/2/2004. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών Θεσσαλονίκης.

Έμκε-Πουλοπούλου Η. Έλληνες ηλικιωμένοι πολίτες. Παρελ-

θόν, παρόν και μέλλον. Αθήνα. Ελλην. 1999.

Eurostat. European Social Statistics. Labour Force. 1999.

Horiuchi, S. and Wilmoth, J.R. (1998). Deceleration in the age pattern of mortality at older ages. *Demography*, 35 (4).

Θωμαΐδης Β. Αυτογενοκτονία, Θεσσαλονίκη. ΕΠΕΜΕ. 1988.

Ιωαννίδης Θ. Ολυμπιακοί αγώνες και Ολυμπιακή Εκεχυρεία μέσα από λογοτεχνικά Κείμενα. Εισήγηση σε Συνέδριο με θέμα «Ολυμπιακοί Αγώνες». 14-15/2/2004. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών Θεσσαλονίκης.

Καψάλας Δ. Ολυμπιακή Εκεχυρεία. Εισήγηση σε Συνέδριο με θέμα «Ολυμπιακοί Αγώνες». 14-15/2/2004. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών Θεσσαλονίκης.

Κολοκοτρώνης Α. Η Ολυμπιακή Εκεχυρεία και η Σύγχρονη Παγκόσμια Πραγματικότητα. Εισήγηση σε Συνέδριο με θέμα «Ολυμπιακοί Αγώνες». 14-15/2/2004. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών Θεσσαλονίκης

Κουτρούκης Κλ. Η πολιτική ανάπτυξη. Αθήνα. Παπαζήσης. 1999.

Λαΐζος Ν.Δ. Η δημογραφική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Φορείς δ.π., προϋποθέσεις δ.π., Ελευθεροτυπία. Αφιέρωμα Δημογραφικό. Πρόβλημα. Αθήνα. 2000.

Λόλας Χ. Μια φορά στην Ολυμπία. Εκδόσεις Οδυσσεας. 2000.

Μπονίκος Δ. Βιοπολιτική και Βιοπροτεραιότητες στο Σύστημα Υγείας. Αθήνα. Εκδόσεις Παρισιάνου. 2000.

Πάλλη – Πετραλιά Φ. Η άτεκνη χώρα. Αθήνα. Ι. Σιδέρης. 1997
Παπαδάκης Μ. Αλληλεπίδραση δημογραφικής και οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών με θέμα «Πληθυσμός και ανάπτυξη στην Ελλάδα». 2003.

Πέτρογλου, Α. Στ.Ε. Απόφαση 2944/2000 (Ολομέλεια). Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης, 502, 741-743.

Σαλμανίδης Α. Η σημασία της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα. Ιατρικό Βήμα Π.Ι.Σ. Τεύχος 47, 28-29, 1996.

Σαλμανίδης Α. Ιατρική δημογραφία σε σχέση με τις εκτρώσεις στην Ελλάδα. Ιατρικό Βήμα Π.Ι.Σ. Τεύχος 61, 56-61, 1998.

Σαλμανίδης Α. Η προσφορά της εξωσωματικής γονιμοποίησης στα στείρα ζευγάρια. Ιατρικό Βήμα Π.Ι.Σ. Τεύχος 67, 48-52, 1999.

Σαλμανίδης Α. Το δημογραφικό πρόβλημα στην Ελλάδα. Βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών με θέμα «Πληθυσμός και ανάπτυξη στην Ελλάδα». 2003.

Σαλμανίδης Α. Ευεργετική Επίδραση της Σωματικής Άσκησης στην Υγεία «Νους υγιής εν σώματι υγιή». Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αρχαία Ολυμπία. Εισήγηση σε Πανελλήνιο Συνέδριο στην Αρχαία Ολυμπία (6-5-01) και δημοσίευση στο Ιατρ.Περιοδ. Θέματα Μαιευτικής-Γυναικ/γίας.

Σιάμπος Γ. Ένας αιώνας μεγάλων δημογραφικών αλλαγών στην Ελλάδα. Βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών με θέμα «Πληθυσμός και ανάπτυξη στην Ελλάδα». 2003.

Συμεωνίδου Χ. και άλλοι. Κοινωνικο-οικονομικοί Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Γονιμότητας στην Ελλάδα. Ανάλυση κατά περιοχές, τα Β', Αθήνα, ΕΚΚΕ.

Συνήγορος του Πολίτη (2000). Ετήσια έκθεση 1999. Αθήνα.

Fakiolas, R. Socio-economic effects of immigration in Greece. *Journal of European Social Policy*. Vol.9, No 3, August, 213-229. 1999.

Φωτάκης Κ. Η δημογραφική πρόκληση και η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας. Βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών με θέμα «Πληθυσμός και ανάπτυξη στην Ελλάδα». 2003.

Τασούσης Δ. Κοινωνική Δημογραφία. Αθήνα: Gutenberg. 1986.

Χολέβας Κ. Γεωπολιτική θέση και ασφάλεια της χώρας. Βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών με θέμα «Πληθυσμός και ανάπτυξη στην Ελλάδα». 2003.

Χονδρογιάννης Γ. Δημογραφικό πρόβλημα και οικονομικές επιπτώσεις. Η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας Δημογραφικών Μελετών με θέμα «Πληθυσμός και ανάπτυξη στην Ελλάδα». 2003.